

ЕКОКРИТИЧНЕ ПРОЧИТАННЯ ПОЕЗІЇ ТА ЕСЕЇСТИКИ ЕЛІС УОКЕР

У статті пропонується аналіз поетичних та есеїстичних творів Еліс Уокер, представниці афро-американської літератури, з позицій екокритичних студій. Енвайронменталістська тематика та екологічна образність у творах письменниці розглядаються в екофеміністичному ракурсі з урахуванням ідеології вуманізму. Екокритична інтерпретація поезії та есеїстики афро-американської письменниці в Україні здійснюється вперше. У розвідці аналізуються образи саду, дерева, квітів, тварин, гір, води – живої та неживої природи, що репрезентуються в екоспіритуалістичному ключі. Поезія та есеїстика Еліс Уокер також розглядаються як маніфести екологічного активізму. Методологічну базу дослідження складають праці екокритичних студій (Cheryll Glotfelty, Harold Fromm, Patrick Murphy, Willam Reuckert), екофеміністична теорія (Karen J. Warren, Carolyn Merchant) та вуманізм (Alice Walker, Rosemary Radford Ruether, Wangari Maathai).

Ключові слова: екокритика; екофемінізм; вуманізм; афро-американська література; Еліс Уокер.

Творчість Еліс Уокер – добре знаної в Україні афро-американської письменниці, громадського діяча, феміністки, неодноразово привертала увагу вітчизняних літературознавців [1; 2; 4; 5; 6]. Переважно аналізувалася проза письменниці, а саме – епістолярний роман «Колір пурпурний» («The Color Purple», 1982), удостоєний Пулітцерівської премії (1983), натомість її поезія та есеїстика не була предметом наукового дискурсу в Україні. Принагідно зазначимо, що Еліс Уокер визначає себе насамперед поетом: *«I feel myself to be fundamentally a poet who got into writing novels [...] All the changes in life draw poetry from us»* [цит. за: 7], а у зарубіжному американознавстві її поезії та есе присвячена низка досліджень [11; 16; 12]. Наша розвідка зосереджується на аналізі енвайронменталістських проблем та екотематики в поетичному та есеїстичному доробку Еліс Уокер. Методологічну базу дослідження складають праці екокритичних студій, екофеміністична та вуманістична теорії.

Літературна екокритика, за визначенням Ч. Глоуфелті (Cheryll Glotfelty), це дослідження літературних творів у контексті природного оточуючого середовища [9, с. xviii]. Екостудії активно розвиваються у 2-й половині ХХ століття з появою досліджень Уільяма Рекерта (Willam Reuckert) «Література та екологія» («Literature and Ecology», 1978) [20] та Патріка Мерфі (Patrick Murphy) «Екокритичні дослідження в літературних та культурних студіях» («Ecocritical Explorations in Literary and Cultural Studies», 1996) [19]. За останнє десятиліття екостудії збагатилися значною кількістю розвідок, що пропонують прочитання літературних творів у енвайронменталістській перспективі, розширюючи кордони і виходячи на рівень екопсихології [8]. На сьогодні в екостудіях обґрунтовується екоцен-

тричний тип екологічної свідомості як система уявлень про світ, якій притаманні:

- 1) орієнтація на екологічну доцільність і відсутність протиставлення людини і природи;
- 2) сприйняття об'єктів природи як повноправних суб'єктів, партнерів людини у взаємодії;
- 3) баланс прагматичної і непрагматичної взаємодії з природою [3, с. 529].

Екоцентричний тип свідомості передбачає докорінну зміну образу світу, в якому людина повинна відмовитись від уявлення про себе як «центр» природи та світу, натомість має послуговуватись принципом екологічної доцільності [Там само, с. 529].

У дослідженні, присвяченому інтерпретації поезії та есеїстики Еліс Уокер, ми зосереджуємося на теоретичних наробках екофемінізму та вуманізму. Екофеміністичні студії ґрунтуються насамперед на відмінності між чоловіком і жінкою у сприйнятті природи і ставленні до екосистем: якщо чоловікам притаманне експлуататорське ставлення до природи як до постачальника ресурсів задля отримання прибутку, то жінка, з точки зору екологічного фемінізму, через властивий їй інстинкт материнства та «програму» продовження життя, сприймає оточуюче середовище і природу як «дім», а не як постачальника ресурсів. В екофемінізмі природа проголошується феміністською проблемою, відтак специфікою екофеміністичного руху стає критика домінування над природою. Як вказує Карен Дж. Уоррен (Karen J. Warren), дерева, вода, тварини – природа є феміністськими проблемами, а їх розуміння допомагає зрозуміти статус і становище жінки кросс-культурно [29, с. 1–2].

Одним з найважливіших завдань екофемінізму стає боротьба з невиправданим домінуванням над

природою. Як вказують у критичному огляді екофемінізму Л. А. Лоренцен (L. A. Lorentzen) та Г. Етон (H. Eaton), жінки та природа пов'язані як концептуально, так культурно і символічно. Згідно з ієрархічними моделями західних культур, жінка ототожнюється із тілом, землею, сексуальністю, плоттю, а чоловік – із духом, розумом, силою. Відтак, маємо бінарні опозиції – чоловік/жінка, розум/почуття, дух/тіло, культура/природа [13].

Екофемінізм, зосереджуючись на зв'язках жінки і природи, стверджує, що чоловік необгрунтовано наділений владою як над жінкою, так і над природою, і це подвійне домінування підтримується у суспільстві культурними символами й ідейними конструктами, релігією та філософією. Досліджуючи історичні витoki патріархату, екофеміністки виявляють, що патріархальна релігія виправдовує і захищає домінування і над жінкою, і над природою. Культури ж, які поцінювали жінок і природу, ґрунтувались на поклонінні богині і передували патріархальним і мілітаристським системам. Коли патріархальні боги замінили богинь землі і плодючості матриархальних культур, як жінка, так і природа зазнали приниження [13].

У полеміку з культурними екофеміністками вступають християнські екофеміністки, вбачаючи витoki проблеми у механістичних моделях західної науки, що призвели до розриву зв'язків між світом матеріальним і духовним, зашкодивши і жінці, і природі. Відтак, останні апелюють до екології з метою створити екофеміністичний природоспрямований науковий діалог [13]. Спіритуалістичний екофемінізм акцентує увагу на жіночих цінностях материнства, виховання, турботи і уславлення жіночого тіла. Соціальний екофемінізм, ідеологія якого розкривається у працях Керолін Мерчант (Carolyn Merchant) «Смерть природи» (1980) [18] та «Радикальна екологія» (1992) [17], поєднує соціалізм і фемінізм, виступаючи за рівні можливості чоловічої і жіночої праці, реформування капіталістичної системи, джерелом прибутків якої є виснаження природних та людських ресурсів. Квілт-екофемінізм, пов'язаний з теорією Карен Уоррен (Karen J. Warren), зосереджується на самоідентифікації культур у природних умовах та їхній діалог, який здатен змінити характер відносин між природою і людиною, чоловіком і жінкою [цит. за: 3, с. 540].

Новий етап розвитку екофеміністичної теорії пов'язаний з іменем Донни Харавей (Donna Haraway), яка вводить у науковий дискурс міф про кіборга, обґрунтовуючи вчення кіберфемінізму. Головна увага у студіях Донни Харавей приділяється трансгресії – стиранню кордонів між людиною і машиною, між людиною і твариною, людиною і природою, чоловіком і жінкою [10, с. 328–329].

Важливим здобутком екофемінізму є введення в екологію проблематики гендеру і статі, формулювання тези, що споживацьке ставлення до природи і домінування над жінкою є взаємопов'язаними. Екофемінізм, який фактично поєднав елементи феміністичного й «зеленого» рухів, обстоює ідеї «глибинної екології» (deep ecology) і розглядає природний світ і людську цивілізацію як взаємопов'язане і взаємозалежне ціле [3, с. 532–533].

Еліс Уокер вводить у науковий дискурс термін «вуманізм» (womanism), який на протигагу фемінізму робить акцент на універсальності людського досвіду. Як засвідчує літературна творчість Еліс Уокер, вона поцінює жіночу культуру, характер, емоції, виступає проти пригноблення жінок, артикулюючи жіночий досвід, руйнуючи гендерні і класові обмеження. По суті, вуманізм має спільні цілі із фемінізмом, проте постає як не войовниче крило феміністичного руху. На думку Еліс Уокер, «вуманістка» – це чорна або кольорова феміністка, яка має силу і наполегливість для особистого розвитку. Вона цінує зв'язок між жінками, їхню «культуру, емоційну гнучкість і силу... Бореться за виживання і цілісність усіх людей – як чоловіків, так і жінок, не сепаратистка» [цит. за: 4, с. 6]. За Уокер, вуманістка не має упереджень проти інших людей не тільки за ознакою статі, але й за ознакою раси і класу. Органічно поєднуючи феміністську та етнічну ідеї в концепції вуманізму, Уокер розширює феміністський літературний космос, виводить його з досить вузької площини, традиційно пов'язаної з досвідом білих жінок середнього класу [4, с. 6].

Еліс Уокер визначає вуманізм як прагнення обстоювати як жіночі, так і чоловічі цінності [цит. за: 11, с. 67]. Письменниця відкидає анти-чоловічі підходи і включає «чоловіче» у вуманістичну перспективу. Таким чином, її теорія цілісності (wholeness) стає інклюзивною, включаючи як його-історію (his-story), так і її-історію (her-story), а відтак передбачає, що і жінки, і чоловіки повинні боротися за гендерну, расову, економічну, сексуальну та енвайронменталістську справедливість разом.

Вуманізм у подальшому розвитку стає рухом афро-американських та африканських жінок, що торує шлях серед науковців, акцентуючи увагу на теологічних, біблійних та етичних аспектах африканських та афро-американських студій: «*Though the term womanist was coined by Walker, womanism became a movement when black women scholars of religion used their logos – marked by their intellectual reason and God-given sense – to reconcile theoretical/theological reflection to social transformation which would forever change the way they constructed knowledge and the way knowledge constructed them*» [11, p. 128].

Ековуманістична критика на сьогодні представлена роботами теологів та релігійних діячів з Африки, серед яких праці Розмарі Редфорд Рьотер (Rosemary Radford Ruether) «Жінки, що зцілюють Землю» («*Women Healing Earth*») [21], Вангарі Маатай (Wangari Maathai) «*The Green Belt Movement*» [14], «*Unbowed*» [15], які наголошують на активізмі, заохочуючи до насаджень дерев, виховуючи розумне ставлення до ресурсів та поширюючи знання про Землю і стан навколишнього середовища (environmental justice movement) [11, с. 133]. Популярності набуває Green Belt Movement – рух, спрямований на озеленення, в якому висадження дерев пов'язане із культом предків.

Вуманістична теорія, сформульована Еліс Уокер, успішно зреалізовується в її художньому доробку. М. М. Шимчишин, аналізуючи оповідання «*Am I Blue*», приходиться до висновку, що Е. Уокер проводить аналогію між однаковим становищем в суспільстві жінок,

негрів, тварин і виступає проти їхнього пригнічення, причиною поневолення яких є установка: *«that animals actually want to be used and abused by us, as small children «love» to be frightened, or women «love» to be mutilated and raped [...] «Women can't think», and «niggers can't faint»* [6, с. 111].

Перша поетична збірка Еліс Уокер «Африканські образи» («African Images», 1965), репрезентує низку колористичних образів тваринного світу Африки, що постає персоніфікованим: *«an Elephant / he knows / his rights», «A fat crocodile / scratches his belly / and yawns»* [23, р. 9], *«See! through the trees ! A leopard in / the branches – / No, only a giraffe / Munching his dinner»* [23, р. 8]. Поетеса використовує метафоричні епітети, зображуючи тварин та світ африканської природи: *«a shy gazelle», «the lazy Nile», «a silent lake»* [23, р. 8].

Сад, садівництво, квіти – у репрезентації Уокер, постають і поетичною метафорою, і невід'ємною складовою особистого досвіду і спогадів про матір. В есе «У пошуках садів наших матерів» («In Search of our Mothers' Gardens») письменниця пише про матір, яка вирощувала квіти, ушляхетнюючи бідняцькі будинки, в яких доводилось жити сім'ї, і у такий спосіб зреалізовувала творчий та артистичний потенціал, що властивий жінкам: *«My mother adorned with flowers whatever shabby house we were forced to live in. And not just your typical straggly country stand of zinnias, either. She planted ambiguous gardens – and still does – with over fifty different varieties of plants that bloom profusely from early March until late November. [...] Whatever she planted grew as if by magic, and her fame as a grower of flowers spread over three counties. Because of her creativity with her flowers, even my memories of poverty are seen through a screen of blooms – sunflowers, petunias, roses, dahlias, forsythia, spirea, delphiniums, verbena... and on and on»* [25, р. 613–614].

Метафорика саду, дерев і квітів відлунує і в поетичних збірках Еліс Уокер. У вірші «Бажання» («Desire») лірична героїня перелічує свої бажання, серед яких занурення у воду, прибирання сухого листя та опалого цвіту і бажання вирощувати рослини [26, р. 12]. Мотив саду експліцитно представлений як стильово, наприклад, метафорою *«the garden of my heart»* [26, р. 12], *«the tree of life»* [26, р. 30], так і на ідейно-тематичному рівні: *«I get to grow / my entire / garden / in a few / pots»* [26, р. 7]. Природа – і флора, і фауна, репрезентуються в поезії Уокер персоніфіковано. У вірші «Не викину розбиті речі» («I Will Keep Broken Things») поетеса зображує двох ігуан, що живуть у садку в розбитому горщику [26, р. 18]. У «Прогулянці до саду» («Going Out to the Garden») лірична героїня відтворює мову ящірки-гекона: *«Is it the end / of the world? It seemed to ask. / This bliss, is it Paradise?»* [26, р. 17]. Поетеса репрезентує діалог між тваринкою та ліричною героїнею, у фіналі вживаючи займенник «ми», підкреслюючи злиття людини і природи, до того ж, тваринка геко стає Gecko: *«I bathed it / until we were both / washed clean / of the troubles of the world...»* [26, р. 17].

Як жива, так і нежива природа, стає джерелом нахнення, а її споглядання приносить і естетичну насолоду, і духовне заспокоєння: *«There is the distance I*

see the mountains / still. The view of vast water stretching before me / is superb» [26, р. 30].

Образність і метафорика поезії Еліс Уокер переходить на метафізичний рівень у вірші «Мученик» («Our Martyr»), у якому троянда символізує святість мучеників, а їхня кров перетворюється на трояндові пелюстки: *«Their blood has dried and become rose petals»* [26, р. 25].

Вірш «The Ways of Water» ілюструє занепокоєння поетеси екологічними проблемами посушливих регіонів: *«The Poor / Countries / Where / The Grass / Has died / and the ponies / and oxen / Also / and the people / Have nothing / To bathe in / Or to drink / and / Yet are soothed / By your cool / and liquid / Music, which / You pour over them / so freely, / I want to tell them: Yes, he is also / A water man»* [26, р. 33]. Прикметно, що пісня і музика у вірші метафорично репрезентовані образом води – цілющою вологою, що рятує людей, тварин і рослини у посушливих країнах. Як музика, так і вода для поетеси пов'язані з магичним даром і здатні рятувати і приносити у світ любов: *«Early and late / We savor, / the music / That comes / From your horn / The Golden Phoenix / That travels / with us / Everywhere / Your sound / Your love of Miles and Bird / and Wynton / Making / Friends of strangers / around the globe»* [26, р. 32].

Еліс Уокер за світосприйняттям близька до спіритуалістичного екофемінізму, що у поезії виражається через символіко-містичну образність і мотиви. Як вода, так і нафта для поетеси є матеріальним втіленням предків: *«I learn that the oil / that pools beneath the ocean floor / is essence / residue / remains / of all our / relations / all our ancestors who have died and turned to oil / without our witness / eons ago»* [26, р. 36].

Містично-символічна лінія в ліричних творах афро-американської поетеси співіснує з ідеологією активного перетворення. Вірш «Тортури» («Torture») постає своєрідним маніфестом екологічного активізму, в якому Уокер закликає саджати дерева: *«When they assassinate your leaders / and lovers / plant a tree / when they torture you / too bad / to talk / plant a tree»* [26, р. 35], а у творі «The Right to Life: What Can the White Man Say to the Black Woman?» поетеса привертає увагу до проблем руйнування озонового шару, знищення тропічних лісів, що здійснюється заради споживання і в ім'я «всемогутнього гамбургера» («in the name of the almighty hamburger») [28, р. 11]. Еліс Уокер пише про отруєння планети – забруднене повітря, землю, воду, попереджуючи про неминучу загрозу смерті від ракових захворювань для наступних поколінь.

Нову філософію життя і ставлення до природних ресурсів афро-американська письменниця пропонує і в есеїстиці. Енвайронменталістська позиція Еліс Уокер є екофеміністичним переконанням у тому, що західна/патріархатна модель суспільства й економіки ґрунтується на домінуванні і пригніченні, споживачькому ставленні як до жіноцтва, так і до природи. У небелетристичному масиві творів Еліс Уокер намагається привернути увагу людства до енвайронменталістських проблем, фокусуючись на несправедливому ставленні до планети і використовуючи словосполучення «Earth justice» – поняття справедливості, яке письменниця атрибує до планети, наприклад, в есе

«Only Justice Can Stop a Curse». Уокер обґрунтовує ідею про добре співтовариство (Good Community), яка передбачає, що група людей спільної ідентичності живуть в одній місцевості та дбають про спільне природне середовище. Як вказує Мелані Л. Харріс, «*Good Community here can be described as a group of persons and things that share a common identity, place, or environment. The descriptor «good» indicates that community is infused with fair systems of accountability that promote the well-being of all included in the community and shared responsibility among those living and depending upon each other as they live from day to day in a common environment*» [11, p. 93]. Таким чином, важливою складовою доброго співтовариства, за Еліс Уокер, виступає «співчуття до Землі» («compassion to Earth»), на яке вона вказує в есе «*The Unglamorous but Worthwhile Duties of the Black Revolutionary Artist*» [цит. за: 11, с. 94].

Еліс Уокер проводить паралелі між расизмом, пригнобленням та спустошенням планети («abusive oppression»): «*Calling the Earth itself the «nigger of the world», making the point that the Earth suffers an even worse fate than those who struggle against racial hatred and injustice, Walker draws a connection between human experiences of race, class, and gender oppressions and the abusive oppressions that the Earth faces*» [цит. за: 11, p. 95].

В есе «*Everything Is a Human Being*» Уокер стверджує, що до кожного створіння Божого потрібно ставитись як до людини, Земля потребує порятунку від жадоби, а однією з найбільш жадливих вона вважає загрозу ядерної війни [24, с. 147].

У «Хроніках курчати» («*The Chicken Chronicles*», 2009) у розділі 11 Еліс Уокер пише про жорстоке поводження з тваринами, пригадуючи зустріч із власником слона в Індії, а у розділі 2 описує свою історію захоплення курчатами, зображуючи їх прекрасними створіннями. Розділ 19, створений у віршованій формі, має назву «*St. Michael, Lover of Animals and*

Children», стає обітницею Святому Михайлу наслідувати його ставлення до людей і тварин: «*We promise, St. Michael / to learn from you. / That you loved / the simple / vulnerable beings / of this earth: / the trees / the children / & the animals: / We promise, St. Michael / to learn from you*» [27].

У листі до випускників («*A Letter to the Graduating Class of Naropa University*», 2007) письменниця обґрунтовує необхідність захисту й охорони тварин, наголошуючи, що без тварин природа стає духовно мертвою: «*The freeing of animals, the returning of land and habitat to them, must become part of what it means to be human. Part of what it means to be animal. Without the other animals the land is dead in spirit, as it is dead in spirit when indigenous human life is removed from it*» [22].

У небелетристичній творчості Еліс Уокер наголошує на необхідності солідарності білих, і чорношкірих, чоловіків і жінок у збереженні природних ресурсів. Письменниця вважає, що Землю потрібно визнати частиною спільноти (community), що є всепоєднуючою ланкою, наголошуючи на необхідності визнання альтернативного почуття свободи, яка б передбачала боротьбу за виживання і збереження Землі: «*This freedom, based on interdependence and the interconnectedness between the Earth, nature, and all living things, including humans, liberates all beings and the Earth*» [цит. за: 11, p. 95].

Проаналізувавши поезію та есе афро-американської письменниці, приходимо до висновку, що природний світ у творах Еліс Уокер репрезентується містико-символічно. Наскрізними образами в її поетичних збірках стають образи саду, дерева, квітів, гір, води, тварин тощо. Жива та нежива природа репрезентується як персоніфікована й одухотворена. Важливим етичним імперативом для людини, що проголошує себе репрезентантом Всесвіту, Еліс Уокер називає соціальну діяльність, спрямовану на виборювання справедливого ставлення до Землі і природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жлуктенко Н. Ю. Міф і ритуал у романі Еліс Уокер «Цвіт багрянний» / Н. Ю. Жлуктенко // Американська література на рубежі ХХ–ХХІ століть : [Матеріали Міжнародної конференції з літератури США, 24–26 вересня 2002]. – К. : Видавництво Інституту міжнародних відносин, 2004. – С. 141–145.
2. Жлуктенко Н. Ю. Трансформація епістолярного жанру в постмодерному романі Еліс Уокер «Цвіт багрянний» / Н. Ю. Жлуктенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія «Іноземна філологія». – 2004. – Вип. 37/38. – С. 50–52.
3. Ильиных И. А. Экологическая этика / И. А. Ильиных. – Москва–Берлин : DirectMEDIA, 2014. – 734 с.
4. Ткаченко І. В. Проблематика і художня специфіка романної прози Еліс Уокер. – Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.04 / І. В. Ткаченко. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський національний університет, 2001. – 18 с.
5. Ткаченко І. В. Роман Е. Уокер «Володіючи секретом радості»: Специфіка авторської позиції / І. В. Ткаченко // Американська література на рубежі ХХ–ХХІ століть : [Матеріали Міжнародної конференції з літератури США, 24–26 вересня 2002]. – К. : Видавництво Інституту міжнародних відносин, 2004. – С. 406–411.
6. Шимчишин М. М. Творчість Еліс Уокер у контексті афро-американського феміністичного дискурсу / М. М. Шимчишин // *Studia metodologica: Літературознавчі студії*. – 2002. – № 12. – С. 110–112.
7. Ali A. «This Is the Time for Poetry»: A Conversation with Alice Walker [Електронний ресурс] / Abdul Ali. –Режим доступу : <http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2012/03/this-is-the-time-for-poetry-a-conversation-with-alice-walker/254744/>.
8. Davis J. What is Ecopsychology? [Електронний ресурс] / John Davis. –Режим доступу : <http://www.soulcraft.co/essays/ecopsychology.html>.
9. Glotfelty C. Introduction / Cheryll Glotfelty // *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology* / Cheryll Glotfelty, Harold Fromm [eds.]. – Athens and London : University of Georgia Press, 1996. – P. XV–XXXVII.
10. Haraway D. The Ironic Dream of a Common Language for Women in the Integrated Circuit: Science, Technology, and Socialist Feminism in the 1980s or A Socialist Feminist Manifesto for Cyborgs / Donna Haraway // *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. – New York : Routledge, 1991. – P. 149–181.

11. Harris M. L. Gifts of Virtue, Alice Walker, and Womanist Ethics / Melanie L. Harris. – New York : Palgrave, Macmillan, 2010. – 178 p.
12. Khan Y. F. The Power and Promise of Ecofeminism: A Study of the Selected Novels of Margaret Atwood and Alice Walker : [Thesis] / Yasmeen Farooq Khan. – Kashmir : University of Kashmir, 2014. – 183 p.
13. Lorentzen L. A. and Eaton H. Ecofeminism: An Overview [Электронный ресурс] / Lois Ann Lorentzen and Heather Eaton. – Режим доступа : <http://fore.yale.edu/disciplines/gender/>.
14. Maathai W. The Green Belt Movement: Sharing the Approach and the Experience / Wangari Maathai. – New York : Lantern Books, 2003. – 160 p.
15. Maathai W. Unbowed: A Memoir / Wangari Maathai. – New York : Random House, 2006. – 326 p.
16. McMillan L. Telling a Critical Story: Alice Walker's «In Search of Our Mothers' Gardens» / Laurie McMillan // Alice Walker / Harold Bloom [ed.]. – New York : Chelsea House; Bloom's Literary Criticism, 2007. – P. 169–186.
17. Merchant C. Radical Ecology / Carolyn Merchant. – London : Routledge, 2005. – 283 p.
18. Merchant C. The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution / Carolyn Merchant. – New York : HarperCollins, 1990. – 384 p.
19. Murphy P. Ecocritical Explorations in Literary and Cultural Studies: Fences, Boundaries, and Fields / Patrick Murphy. – Plymouth : Lexington Books, 2009. – 218 p.
20. Reuckert W. Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism / William Reuckert // Iowa Review. – 1978. – Volume 9. – Issue 1 (Winter). – P. 62–86.
21. Ruether R. R. Women Healing Earth: Third World Women on Ecology, Feminism, and Religion / Rosemary Radford Ruether. – New York : Maryknoll, Orbis Books, 1996. – 186 p.
22. Walker A. A Letter to the Graduating Class of Naropa University [Электронный ресурс] / Alice Walker. – Режим доступа : <https://nky7.wordpress.com/page/11/>.
23. Walker A. Collected Poems: Her Blue Body Everything We Know: Earthling Poems 1965 – 1990 / Alice Walker. – Phoenix : Harcourt Brace Jovanovich Inc., 1994. – 464 p.
24. Walker A. Everything Is a Human Being / Alice Walker // Living by the Word. – London : Phoenix, 2005. – P. 139–152.
25. Walker A. In Search of Our Mothers' Gardens / Alice Walker // Ways of Reading: An Anthology for Writers / David Bartholomae, Anthony Petrovsky [eds.]. – Boston : Bedford Books of St. Martin's Press, 1993. – P. 607–615.
26. Walker A. Poems [Электронный ресурс] / Alice Walker. – PoemHunter.Com. : The World's Poetry Archive, 2012. – Режим доступа : <http://www.poemhunter.com/alice-walker/poems/>.
27. Walker A. St. Michael, Lover of Animals and Children [Electronic resource] / Alice Walker // The Chicken Chronicles: Chapter Nineteen, 2010. – Mode of access : <https://nky7.wordpress.com>.
28. Walker A. The Right to Life: What Can the White Man Say to the Black Woman? / Alice Walker // Seattle Journal for Social Justice. – 2002 – Volume 1. – Issue 1. – P. 7–12.
29. Warren K. J. Nature Is a Feminist Issue: Motivating Ecofeminism by Taking Empirical Data Seriously / Karen J. Warren // Ecofeminist Philosophy: A Western Perspective on What It Is and Why It Matters. – Lanham, Boulder, New York, Oxford : Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2000. – P. 1–19.

И. В. Яковенко,

Черниговский национальный педагогический университет имени Т. Г. Шевченко, г. Чернигов, Украина

ЭКОКРИТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОЭЗИИ И ЭССЕИСТИКИ ЭЛИС УОКЕР

В статье исследуются поэтические и эссеистические тексты Элис Уокер, представительницы афро-американской литературы, с позиций экокритических студий. Энвайронменталистская и экологическая тематика рассматриваются в экофеминистическом ракурсе с учётом идеологии вуманизма. В исследовании анализируются образы сада, дерева, цветов, животного мира, воды – живой и неживой природы, которые раскрываются в экоспиритуалистическом ключе. Поэзия и эссеистика Уокер также рассматриваются как манифесты экологического активизма. Методологическую базу исследования составляют работы экокритических студий (Cheryll Glotfelty, Harold Fromm, Patrick Murphy, Willam Reuckert), экофеминистическая теория (Karen J. Warren, Carolyn Merchant) и вуманизм (Alice Walker, Rosemary Radford Ruether, Wangari Maathai).

Ключевые слова: *эко студии; экофеминизм; вуманизм; афро-американская литература; Элис Уокер.*

I. Yakovenko,

Chernihiv Taras Shevchenko National Pedagogical University, Chernihiv, Ukraine

ECOCRITICAL INTERPRETATION OF ALICE WALKER'S POETRY AND ESSAYS

The article addresses the poetry and essays of Alice Walker – a prominent African American writer, a poet and essayist, a feminist and womanist, an activist who fights against racism, classism, gender and economic injustice, and multiple forms of oppression. In the research we explore Alice Walker's poetic and non-fiction narratives of the Earth oppression, stating that the writer focuses on the environmental issues and problems of the Earth liberation, and reflects on ethical imperative to struggle for the Earth's survival. The study begins with the overview of ecocritical, ecological feminist theories, and the concepts of womanism. The main body of the article focuses on the interpretation of Walker's poetry and essays through the lens of ecofeminism and womanism. In the article we argue that Alice Walker's ideology is primarily ecowomanist. It's important to note that a womanist thought focuses on theological and religious perspectives, encompassing biblical studies and ethics that emerged from Alice Walker's definition of a womanist. Although both ecofeminism and ecowomanism express concerns about nature and environmental issues, Alice Walker's perspective is distinguished by the belief in Nature's spirituality and sacredness, by the idea of wholeness, and the vision of good community with the Nature as an integral part of it. As Walker expresses in her poetic writings and essays, men and women are

supposed to be united in their fight for the sacredness of the Earth. Versatile images and motifs of nature – those of the garden, the tree, the flowers, the rose and rose petals, the mountains and water are analyzed in the article. In the essays, recognizing the Earth as a part of the community, Alice Walker underlines the interconnectedness and interdependence between the Earth/Nature and human beings. Through her poetry and essays the African American writer draws attention to the damage caused to the planet by the civilization of consumption and corporates, and voices the agenda of the environmental issues. The methodology of the research is based on ecocritical theories and the works of ecological feminists and womanists.

Key words: *ecocriticism; ecofeminism; womanism; African-American literature; Alice Walker.*